

Barne- og familiedepartementet
Barnevernavdelingen
Pb. 8036 Dep
0030 Oslo

Vår dato
20.05.2019

Saksbehandler
Eyvind Elgesem

Deres referanse
19/681

Deres dato
18.02.2019

Høring - NOU 2018:18 Trygge rammer for fosterhjem

Stiftelsen RBUP Øst og Sør omfatter virksomhetene Regionsenter for barn og unges psykiske helse i helseregion Øst og Sør (RBUP), Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging – region Øst (RVTS Øst) og region Sør (RVTS Sør). Vi er en kompetansegivende organisasjon, som gjennom tjenestestøtte, forskning, undervisning og formidling arbeider for å støtte og bedre tjenestene i regionen. De tre virksomhetene avgir felles høringsuttalelse. Vi takker for muligheten til å spille inn til et viktig arbeid om forutsetninger for utsatte barns livskvalitet og utvikling. Vi vil i vår uttalelse først og fremst fokusere på kunnskap, forskning og faglige perspektiver.

1. Innledning

Barnevern er et komplekst og kontroversielt felt preget av kryssende interesser og et mangelfullt kunnskapsgrunnlag. Kommunal organisering bidrar i seg selv til at målet om et likeverdig tilbud vanskelig kan nås. Innenfor denne rammen bidrar NOU 2018:18 med nyttige og nødvendige anbefalinger om videreutvikling i form av bedre samordning av tjenester, standardisering, kompetanseutvikling og forskning. Vi støtter i all hovedsak anbefalingene i punkt 1.10.1 og 1.10.2. Vi ser også viktigheten av å redusere rommet for forhandlinger og uenighet mellom barnevern og fosterhjem gjennom standardisering av økonomiske rammer. Vi er imidlertid usikre på om disse forslagene samlet sett vil virke etter hensikten. Blant annet ser vi i forskning på fosterhjem at det kommer vanskelige perioder mange år etter plasseringstidspunktet. En standardisering må derfor ikke stenge for muligheten til å sette inn tiltak når vanskeligheter inntreffer. Effekten av forslagene vil kunne etterprøves med forskning.

Det er for så vidt også et paradoks at det gjøres store investeringer i fosterhjem men ikke i barns opprinnelige hjem. Det kunne være interessant å vite hvordan redusert fattigdom i form av frikjøp av mor, ombygging av bolig etc. ville påvirke barns omsorgssituasjon i noen opprinneshjem.

2. Kunnskapsgrunnlaget

Det hadde vært en fordel om NOUen hadde basert seg på en tydeliggjøring av kunnskapsgrunnlaget for fosterhjem.

Det trengs en systematisk gjennomgang av grunnlaget for barnevernets bruk av hovedtiltakene hjelpetiltak i hjemmet, fosterhjem og institusjon. Hva brukes de til, hva er kunnskapsgrunnlaget for disse tiltakene og hva er forutsetninger for å lykkes med hva? Dette ligger ikke i mandatet, men fordi disse spørsmålene ikke er besvart, foreligger det en fare for vridninger i bruk av tiltaks-kategorier, uten at disse vridningene er kunnskapsbaserte. Et økt fokus på ett av disse områdene, i dette tilfellet fosterhjem, kan ha som utilsiktet bivirkning at særlig hjelpetiltak, men også institusjon, brukes mindre eller til andre formål enn de burde. Strukturerte hjelpetiltak i hjemmet er den tiltakskategori som har sterkest støtte i forskning. Det er vårt prinsipielle syn at barnevernet først og fremst trenger økt evne til å gjennomføre og evaluere denne typen tiltak. Ny Lov om barnevern synes å trekke i samme retning. Forskning og erfaring tilsier også at ulike tiltak med fordel kan ses i sammenheng. Det er sannsynlig at en innledende plassering i behandlings-fosterhjem eller i spesielt kompetente institusjoner for noen barn kan motvirke utilsiktede flyttinger i fosterhjemmet senere.

Tidlig i NOUen slås det fast at: «Fosterhjem skal gi barna den trygghet, omsorg og støtte de trenger for å utvikle sine evner og bli selvstendige voksne.» Det betyr at det legges et utviklingsperspektiv til grunn for NOUens anbefalinger. Fosterhjem skal sikre eller bedre fosterbarns prognose. Gjeldende kunnskapsstatus er at barn i risiko ikke får bedret prognose gjennom fosterhjems plassering. (Goemans, van Geel, van Beem, Vedder, *Developmental Outcomes of Foster Children: A Meta-Analytic Comparison With Children From the General Population and Children at Risk Who Remained at Home*, 2016) Imidlertid er det støtte i forskningen for bestemte fosterhjems løsninger, for eksempel slektsfosterhjem og behandlingsfosterhjem. Enkeltstudier peker også på at fosterhjems sannsynlighet for å lykkes med å bedre barns prognose øker med veiledning av fosterforeldre og en ansvarlig og aktiv organisasjon som ivaretar fosterhjemmet. Dette peker igjen på en forutsetning om at fosterforeldre er veiledbare, og på betydningen av relevante rekrutteringskriterier. Det kan ikke sies å være tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for den voldsomme satsingen på fosterhjem som barnevernet har hatt siden 2000-tallet, og NOUen bør ikke føre til at denne ensidige satsingen fortsetter.

Bo Vinnerljungs registerforskning på svenske fosterbarn gir sterke argumenter for å fokusere særskilt på skoleprestasjoner som bærende forutsetning for bedret prognose. Fosterbarn som gruppe har behov for hjelp til å identifisere og fylle kunnskapshull som hindrer dem i å følge normal skoleprogresjon. Et godt skole – hjemssamarbeid er ikke nødvendigvis tilstrekkelig. Enten bør en i rekrutteringen legge vekt på at fosterforeldre må kunne bistå barnet i dette opphentingarbeidet, eller det bør opprettes enheter som bistår med dette. Muligens kan denne oppgaven ses inn i de spisskompetansemiljøene NOUen foreslår opprettet.

Forskning peker også på at fosterbarn ikke bare er overrepresentert blant barn med psykiske plager. De har også som gruppe langt flere somatiske plager enn barn i befolkningen ellers. De er også (igjen som gruppe) underforbrukere av helsetjenester før de kommer i fosterhjem. Det er sannsynlig at de er undervaksinert og at de har fått for dårlig oppfølging av tannhelse. Forskning tyder videre på at disse helseproblemene ikke nødvendigvis bedrer seg i tiden i fosterhjem. En utredning fra Nordens Velfærdscenter (Nordens barn - Fokus på barn i fosterhem, Barn kan inte vänta, 2015) foreslår en standardisert helseundersøkelse inkludert tannhelsekontroll for alle barn som kommer i fosterhjem. Videre foreslås det at fosterbarn får et helsekort som følger dem i plasseringstiden og at det føres tilsyn med barnets helse i plasseringstiden. NOUen drøfter ikke

disse forholdene og kan derfor bidra til å opprettholde en mangelfull forståelse av fosterbarns utfordringer.

3. Hvem er fosterbarna og hva er et fosterhjem?

NOUen synes å ta utgangspunkt i at det er en variasjon blant fosterbarn fra de som bare trenger et nytt hjem til barn med ganske store belastninger, videre at fosterhjem bør være så likt et vanlig hjem som mulig.

Når det gjelder variasjonen blant fosterbarn vil vi påpeke at:

- Vi stiller spørsmålsteget ved om det fins et nullpunkt på denne skalaen (barn som *bare* trenger et nytt hjem). Vi antar at det er grunner til at barn trenger et nytt hjem som nødvendigvis må oppleves belastende.
- Vi mener det må utvikles standardiserte måter å undersøke denne variasjonen på, for å redusere grunnlaget for feilvurderinger, og slik at hvert enkelt barn får individuelt tilpasset hjelp.
- Forskning indikerer også at plassering, særlig akutt-plassering, i seg selv er en stressbelastning og kan være traumatiserende for barn. Om og i hvilken grad plassering er traumatiserende trenger en egen oppmerksomhet fordi tegnene på denne stressbelastningen kan forveksles med tegn på omsorgssvikt, og fordi barnet trenger at dette aspektet blir synliggjort og tatt på alvor.

Når det gjelder fosterhjemmets preg av å være et vanlig hjem mener vi at:

- Det er en forutsetning for at fosterhjemmet skal kunne fungere som et vanlig hjem at fosterforeldrene har uvanlig høy kompetanse til å understøtte normalutvikling og arbeide langsiktig for å rette opp skjevutvikling, samarbeidskompetanse, og evne til å regulere forholdene mellom egne barn og fosterbarnet.
- Det er en forutsetning at fosterhjemmet har kompetent veiledning basert på forskningsbaserte perspektiver som utviklingspsykologi, tilknytningsteori, stress- og traumeteori og interaksjonell læringsteori. Målene for veiledningen bør være å skape forståelse, forme strategier og mestre konkrete situasjoner.

4. Videre forskning

Vi støtter helhjertet NOUens forslag om et eget eller egne forskningsprogrammer om fosterhjem. Vi mener disse programmene bør fokusere på:

- Forutsetninger for at fosterhjem skal virke skjermende og utviklingsfremmende
- Sammenlikning av effekt mellom fosterhjem og andre tiltakskategorier
- Forutsetninger for å unngå utilsiktede flyttinger

Samtidig er ikke forskning nok. Det er først når det etableres et kunnskapssystem for barneverntjenestene og/eller for kommunene, at en vil lykkes i å etablere en tjenesteøkologi som har en rimelig sjanse til å produsere gode nok resultater.

Det må være et samtidig og kontinuerlig fokus på å:

- utnytte den eksisterende kunnskap i verden (gjennom enkel tilgang til oppsummert forskning)
- sikre at tiltakene man tar i bruk implementeres på sikker vis
- sjekke om tjenesten faktisk oppnår ønsket og mulig effekt (tilbakemeldingssystemer, registerdata)
- søke stadig å forbedre egne resultater (kvalitetsarbeid)

- drive pålitelig evaluering knyttet til innovativ praksis (forskning).

Vi støtter derfor forslaget om at alle arbeidsprosesser i fosterhjemstjenesten må innarbeides i barnevernets kvalitetssystem, og håper at dette kvalitetssystemet baseres på slike utgangspunkter.

Avslutning

Vi takker igjen for en viktig NOU som inneholder mange forslag som bør vurderes, følges opp og evalueres. Stiftelsen RBUP Øst og Sør er en tjeneste for tjenestene med kompetanse på barnevern og fosterhjemsforskning. Vi bidrar gjerne i det videre utviklings- og evalueringsarbeidet.

Med vennlig hilsen

Sign.
Arild Bjørndal
Direktør

Sign.
Eyvind Elgesem
Assisterende direktør